

Els primers

En la llengua antiga l'adjectiu *prim* era usat amb el mateix valor que avui atribuïm a *primer*. Aquest valor, però, s'ha perdut gairebé del tot en la llengua moderna en què, sembla que a través dels significats intermediaris de «*fi*» o «*subtil*», usem únicament *prim* com a sinònim de *fiac*. Del primitiu valor de *prim* resten només algunes frases fetes, com és ara a *prim son*, que vol dir «durant el primer son» o *cosí prim*, que significa «fill del cosí del pare». (Com se sap, el castellà ha atribuït a la seva forma corresponent el significat general de «*cosí*».) Aquest doble valor amb què s'ha usat en la nostra llengua l'adjectiu *prim* ha fet dubtar, als qui han investigat aquesta matèria, del significat del cognom o llinatge *Prim*, car tant podria provenir d'un malnom o motiu de valor descriptiu, com *Gros* o *Llarg*, com de la designació del fundador del llinatge per la seva condició de primogenit o hereu.

També s'ha conservat l'ús de *prim* amb el seu valor primitiu de *primer* en les expressions *nombre prim* i *nombres prim* entre ells, ben conegudes en el llenguatge de les matemàtiques (de l'aritmètica, que en deien abans) i *matèries primes*, però aquestes expressions no són admeses en la normativa de la nostra llengua. Hom sol dir que *nombre prim* i *matèries primes* són barbarismes; cal entendre-ho, si de cas, en el sentit més ampli del terme, és a dir, significant que no són admeses normativament. Efectivament, tant el Diccionari Fabra com la Gran Enciclopèdia Catalana admeten exclusivament *nombre primer* «nombre enter que només és divisible per ell mateix i per la unitat», *nombres primers* entre ells i *primeres matèries*. De fet, el Diccionari Fabra vacil·la entre *matèries primeres* (a l'article «*primer*») i *primeres matèries* (a l'article «*matèria*», en què l'expressió és definida). La Gran Enciclopèdia, en canvi, es decideix sense vacil·lar per *primeres matèries*, tan a l'article «*primer*» com a l'article «*matèria*», que les descriu i explica extensament. Notem, d'altra banda, que aquesta denominació és també usada pel castellà. No cal dir, per tant, que la conveniència de fixar i d'unificar el nostre vocabulari terminològic tècnic i científic aconsella de recórrer exclusivament a *nombre primer* i *primeres matèries*, tal com indica la normativa, desistint decididament de les formes concurrents, que poden originar vacil·lacions incòmodes.